

POSTANOWIENIE

Dnia 24 października 2014 r.

Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Beata Łomnicka (sprawozdawca)
Sędziowie:	SO Joanna Ćwik - Bielińska SR (del.) Anna Serzysko
Protokolant:	Krystyna Zakowicz

po rozpoznaniu w dniu 24 października 2014 roku w Krakowie

na rozprawie sprawy z wniosku T. B. (1)

przy uczestnictwie A. B. (1), J. D., S. D. (1), S. D. (2), T. B. (2), A. B. (2), B. B. (1), A. B. (3), K. G., D. L., M. M. (1), L. P., P. P., A. P., M. P. (1) i S. P.

o dział spadku

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego dla Krakowa – Podgórze w Krakowie

z dnia 24 lipca 2013 roku, sygnatura akt I Ns 284/10/P

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie I. przez nadanie mu brzmienia: „I. ustalić, iż w skład spadku po A. R. nie wchodzi następujące nieruchomości:

1. położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...),

2. położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...),

3. położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...),

4. położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...);”;

2. oddalić apelację w części dotyczącej działki (...), a w pozostałym zakresie apelację odrzucić.

UZASADNIENIE

postanowienia z dnia 24 października 2014 r.

Postanowieniem wstępnym z dnia 24 lipca 2013 roku, sygn. akt I Ns 284/10/P, Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie w punkcie I ustalił, że w skład spadku po A. R. wchodzi następujące nieruchomości: 1) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 2) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 3) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 4) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...), a w punkcie II. ustalił, iż w skład spadku po A. R. nie wchodzi następujące nieruchomości: 1) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 2) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 3) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 4) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 5) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 6) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 7) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 8) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 9) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 10) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 11) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 12) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 13) położona w W. składająca się z działki nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 14) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 15) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 16) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 17) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 18) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 19) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...); 20) położona w W. składająca się z działek nr (...) objęta księgą wieczystą (...).

Swoje rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na następujących ustaleniach: na mocy kontraktu kupna - sprzedaży z dnia 14 kwietnia 1932 r. A. R. nabyła prawo własności dóbr W. w powiecie (...) oraz dóbr L. G. w powiecie (...). Zaświadczeniem z dnia (...). W. U. Z. w. K. na podstawie art. 1 ust. 1 dekretu z dnia (...) o wpisywaniu do ksiąg hipotecznych (gruntowych) prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej zaświadczył, że nieruchomość ziemską (...) o przestrzeni 39,00 ha, stanowiąca własność A. R., została w dniu 30 marca 1945 r. wraz z zabudowaniami i przynależnymi do niej prawami przejęta przez Skarb Państwa na cele reformy rolnej jako podpadająca pod działanie art. 2 ust. 1 pkt. e dekretu PKWN z dnia (...). o przeprowadzeniu reformy rolnej. Sąd Rejonowy dla Krakowa - Podgórze w Krakowie postanowieniem z dnia 12 czerwca 1996 r., sygn. I Ns 1188/95/P, stwierdził, że spadek po A. R. zmarłej w dniu (...) w K. i tam ostatnio zamieszkałej nabyli na podstawie testamentu z dnia (...). A. P., s. (...), w 1/2 części oraz M. D. z d. R. c. E. i J. w 1/2 części. Postanowieniem z dnia 19 grudnia 1991 r., sygn. I Ns 1693/91/P, tut. Sąd stwierdził, że spadek po M. R. zamężnej D. zamieszkałej w K. i tam zmarłej w dniu (...) nabyty z mocy ustawy dzieci: M. D. (...) zamężna B. i S. T. M. S. D., s. T. i M. po 1/2 części. Z kolei postanowieniem z dnia 18 września 1991 r., sygn. I Ns 1551/91/P, tut. Sąd stwierdził, że spadek po M. B. (1), urodzonej w dniu (...), ostatnio stale zamieszkałej w B., a zmarłej w dniu (...) na podstawie ustawy nabyli syn T. B. (1), syn A. B. (2), córka T. M., córka B. B. (1) oraz syn A. B. (3) - wszyscy w 1/5 części. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie postanowieniem z dnia 31 lipca 1997 r., sygn. I Ns 829/97/S, stwierdził, że spadek po A. P., zmarłym w dniu (...) w B. (...), tam także ostatnio zamieszkałym nabyli zgodnie z ustawowym porządkiem dziedziczenia dzieci zmarłego, a to A. P., P. P., L. P., M. P. (1) po 1/4 części. Sąd Rejonowy w Tarnowie postanowieniem z dnia 27 października 1999 r., sygn. I Ns 1012/99, stwierdził, że spadek po Pawie P. zmarłym (...) w K., a na stale przed śmiercią zamieszkałym w T. nabyli na podstawie ustawy wprost wdowa K. P. zd. Z. oraz dzieci spadkodawcy: M. P. (2), A. H. i A. P. po 1/4 części. Sąd Rejonowy w Miechowie postanowieniem z dnia 5 lipca 2004 r., sygn. I Ns 247/04, stwierdził, że spadek po S. T. M. S. D., zmarłym (...). w L., nabyli na podstawie ustawy żona (...) oraz dzieci M. K. (1) S. G., S. W. (1) de S. D. i S. W. (2) (...) każde z nich po 1/4 części. Z zaświadczenia Sądu Rejonowego dla Krakowa - Śródmieścia w Krakowie Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych w S. wynika, że w tomie II księgi dawnej (...) z nr (...) w dziale II wpisano jako właściciela Skarb Państwa Polskiego tytułem własności dóbr o powierzchni 39,00 ha, poprzednio stanowiących własność A. R., które na mocy art. 2 dekretów z dnia (...) o reformie rolnej przeszły na własność Skarbu Państwa Polskiego. Następnie wpisane jest, iż z uregulowanego w księdze majątku rozparcelowano ogółem 3 1 ha 4500 m² gruntu poszczególnym nabywcom wg aktów nadania ziemi. Wyżej wymieniony grunt wydzielony został do nowej księgi wieczystej pod nazwą (...). Po wydzieleniu reszta objętego księgą Z Nr (...) majątku wynosi 7 ha 5500 m² (2). Z zaświadczenia tego samego

(...); działka nr (...), a także poprzez ustalenie, że nieruchomości położona w W. składająca się z działki nr (...), objęta księgą wieczystą (...), nie wchodzi w skład spadku po A. R..

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wywołała konieczność zmiany skarżonego postanowienia wstępnego, jednak w kierunku innym niż oczekiwany przez wnioskodawcę.

Postępowanie o dział spadku nie jest oparte na zasadzie dyspozycyjności, lecz oficjalności, co sprawia, że sądu nie wiążą wnioski ani wnioskodawcy, ani innych uczestników postępowania. Postępowanie wprawdzie wszczęte jest na wniosek zainteresowanych osób, niemniej jednak postępowanie sąd prowadzi z urzędu. Zwłaszcza z urzędu sąd ma obowiązek w pierwszej kolejności ustalić skład spadku, a więc zdecydować, czy konkretne przedmioty przynależą do spadku czy też nie. Ustalenie to z kolei ma decydujące znaczenie dla istoty tego postępowania, którego przedmiotem jest żądanie ukształtowania prawa. W wyniku działu nikt nie może bowiem uzyskać więcej praw niż miał, a osiąga jedynie wydzielenie swoich praw, które przed działem przysługiwały mu niepodzielnie wraz z innymi osobami. Wskazane ograniczenia w zakresie uprawnień uczestników postępowania i nakaz działania z urzędu przez sąd nie odnoszą się tylko do sądu I instancji, ale dotyczą one także sądu II instancji orzekającego w sprawie działowej (vide: postanowienie SN z dnia 7 listopada 1964r. III CR 294/64, OSNCP 1965 nr 7-8, poz. 130). Te argumenty uzasadniają stwierdzenie, że w sprawach o dział spadku sąd II instancji nie jest związany granicami wniosków apelacyjnych oraz zakazem reformationis in peius, którego istota polega na tym, że sytuacja prawna osoby wnoszącej środek odwoławczy nie może ulec pogorszeniu, jeżeli przeciwnik orzeczenia nie zaskarżył, w sytuacji, gdy przedmiot zaskarżenia jest integralnie związany z inną częścią lub całością zaskarżonego postanowienia. W niniejszej sprawie wnioskodawca zaskarżając punkt I postanowienia, ograniczył się jedynie do zarzutów odnoszących się do działki nr (...), które Sąd Okręgowy w całości podziela, albowiem dla oceny interesu prawnego w żądaniu działu spadku w niniejszej sprawie decydujące znaczenie ma treść decyzji W. M. z dnia (...) i z dnia (...), stwierdzających, iż nieruchomości składające się z działek enumeratywnie w nich wymienionych, a stanowiących uprzednio własność spadkodawczyni A. R., nie podpadały pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit.e dekretu PKWN z dnia(...). o przeprowadzeniu reformy rolnej. W decyzjach tych z kolei nie figuruje w ogóle położona w W. działka o nr (...). Z tego więc względu rację ma skarżący, iż działka o nr (...) nie powinna stanowić przedmiotu rozstrzygnięcia Sądu I instancji w zaskarżonym postanowieniu. Ustalając z urzędu skład spadku oraz nie będąc związany granicami apelacji, ani zakazem reformationis in peius, Sąd odwoławczy, nie dzieląc poglądów prawnych zaprezentowanych przez Sąd I instancji, zmienił postanowienie zawarte w punkcie I skarżonego orzeczenia również w pozostałym zakresie. W pierwszej kolejności należy podnieść, że z uwagi na znaczenie w obrocie prawnym nieruchomości ustawodawca szczególnie podkreślił, iż w postępowaniu o dział spadku należy przedstawić dowody stwierdzające, że określony przedmiot spadkowy stanowił własność spadkodawcy. Powinno więc to być wykazane odpowiednimi dokumentami, do których należy zaliczyć odpisy z ksiąg wieczystych i zbiorów dokumentów, orzeczenia i ugody sądowe lub administracyjne, akty notarialne, wyciągi z tabel likwidacyjnych. Ustalając skład spadku, Sąd I instancji ograniczył się w zasadzie do nieruchomości o uregulowanym stanie prawnym, albowiem rozstrzygnięcie to nie obejmuje działek, które nie są przedmiotem ksiąg wieczystych (vide wykaz zmian gruntowych). W oparciu o przedłożone odpisy z ksiąg wieczystych poczynił zatem ustalenia co do stanu prawnego nieruchomości nimi objętych. Z ustaleń tych wynika, że we wszystkich księgach figurują jako właściciele podmioty inne niż spadkodawca bądź jego następcy prawni, co oznacza iż istnieje spór co do własności przedmiotu spadku. Wyjaśnić należy, że przepis art. 618 § 1 k.p.c. wskazuje trzy kategorie sporów między współwłaścicielami, które podlegają rozpoznaniu i rozstrzygnięciu w postępowaniu o zniesienie współwłasności, przy czym nierozpoznanie ich w tym postępowaniu powoduje, że nie można ich potem rozstrzygać w oddzielnej sprawie (art. 618 § 3 k.p.c.). Są to spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności oraz wzajemne roszczenia z tytułu posiadania rzeczy. Z kolei zgodnie z treścią art. 688 k.p.c. do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności z art. 618 § 2 i 3 k.p.c. Wynika z tego nie tylko to, że w czasie trwania postępowania działowego sąd jest uprawniony do ustalenia składu majątku spadkowego, lecz ponadto, że w czasie trwania tego postępowania sąd jest wyłącznie właściwy do rozstrzygnięcia sporu pomiędzy uczestnikami postępowania o to, czy konkretny przedmiot majątkowy należy do spadku. Przy czym rozstrzygnięcie w postępowaniu o dział spadku sporu

o własność może nastąpić tylko wtedy, gdy krąg osób występujących jako strony sporu o własność pokrywa się z kręgiem uczestników postępowania działowego (vide uchwała SN z 19 grudnia 1986 r., III CZP 92/86), co w praktyce oznacza, że taki spór może angażować tylko uczestników działu spadku. Jeżeli miałby dotyczyć innej osoby, spoza kręgu uczestników postępowania działowego, to należy o nim rozstrzygnąć poza tym postępowaniem, a w tym wypadku konkretnym przypadku w postępowaniu o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. O ile przy tym prawidłowo Sąd Rejonowy zastosował powyższą zasadę w odniesieniu do nieruchomości, których właścicielami na dzień wydania skarżonego postanowienia były podmioty inne niż Skarb Państwa, ustalając w punkcie II postanowienia wstępnego, że nie wchodzi one w skład spadku po A. R. (i z tej przyczyny bezzasadna była apelacja wnioskodawcy w części dotyczącej działki (...), stanowiącej własność P. R. K. W. to jednak nieuzasadnione było ustalenie, że nieruchomości stanowiące wg treści ksiąg wieczystych własność Skarbu Państwa, który przecież nie jest uczestnikiem przedmiotowego postępowania, stanowią składnik spadku, a to z uwagi na treść w/w decyzji W. M., mający skutek praworzeczowy. Nie można zgodzić się ze stanowiskiem Sądu Rejonowego, że ustalenie powyższe nie pozbawia Skarbu Państwa ochrony, który miałby w takiej sytuacji możliwość obrony swoich praw w ewentualnym postępowaniu windykacyjnym. Takie stanowisko Sądu I instancji kłóci się z treścią art. 10 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, który dla zmiany treści księgi wieczystej, jeżeli jest on inny niż rzeczywisty stan prawny nieruchomości, przewiduje specjalny tryb postępowania w procesie, zapewniający właściwą ochronę praw podmiotu wpisanego do księgi wieczystej (oczywiście, jeśli konfiguracja podmiotowa sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej i postępowania działowego pokrywają się, to wówczas spór o prawo własności rozpoznaje się w nieprocesie, jednak z taką sytuacją nie mamy do czynienia w przedmiotowej sprawie). Na marginesie tylko zaznaczyć należy, że z ksiąg wieczystych prowadzonych dla nieruchomości nr (...) oraz (...) wynika, że podstawą wpisu własności na rzecz Skarbu Państwa nie był dekret (...) o przeprowadzeniu reformy rolnej, ale odpowiednio decyzja N. G. w. G.z (...) (dział II kw (...)) oraz decyzja D. O. T. A. W. R. S. P.z dnia (...) (dział II kw (...)). Z kolei działka nr (...), nie stanowi wbrew temu, co przyjął Sąd Rejonowy-własności Skarbu Państwa, ale jest własnością Województwa (...) (dział II kw (...)).

Odnosząc się do pozostałej części apelacji wyjaśnić należy, że jako niedopuszczalna podlegała ona oddaleniu. Wnioskodawca domagał się w niej bowiem ustalenia, że w skład spadku po A. R. wchodzi działki, o których Sąd Rejonowy w ogóle nie wyrzekł, czy wchodzi czy też nie w skład spadku. Jeśli wnioskodawcy domagał się ustalenia, że wskazane w apelacji działki wchodzi w skład spadku, to stosownie do przepisu art. 351 § 1 k.p.c., znajdującego na zasadzie art. 13 § 2 k.p.c. odpowiednie zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym, złożyć wniosek o uzupełnienie postanowienia wstępnego. W obecnej sytuacji uznać jednak należało, że apelacja od nieistniejącego orzeczenia, jako niedopuszczalna, podlegała odrzuceniu. Z uwagi na charakter postępowania o dział spadku nic nie stoi jednak na przeszkodzie, aby w dalszej części tego postępowania wnioskodawca wykazał, że przedmiotowe działki wchodzi w skład spadku po A. R..

W tym stanie rzeczy, na zasadzie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., orzeczono jak w punkcie 1 postanowienia. Jak w punkcie 2 orzeczono na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 373 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.